

סימן צו

בענין נטילת תרופות בשבת

אודות שאלתו אם ניתן להקל להשתמש בתרופות הניתנות בקביעות אף שאין סכנה במניעתם.

א. נודע בשערים דעת הגרש"ק (בספר החיים סי' שכ"ח פרק ו) שתרופה הניתלת בקביעות אין בה משום גזירת שחיקת סממנים.

הערת מורנו פאה"ד הגר"ח קניבסקי שליט"א: וכן פסק החזו"א.

אמנם שמעתי ממרן רבינו שליט"א דאם לדין יש תשובה, הואיל והראיה שהביא ספר החיים מדין רטיה שנפלה שאפשר להחזירה, איננה ברורה, כי שם מדובר בדבר שכבר השתמשו בה כתרופה והניחו אותה קודם שבת ורק מחזירה בש"ק ובזה אין גזירת שחיקת סממנים (עי' סי' שכח סעיפים כה, כז), אמנם הנידון כאן הוא ליטול תרופות בשבת ואין ראוי לכך שבתרופה הניתלת באופן קבוע אין גזירה. אמנם כידוע האחרונים ציינו סברה נוספת להקל שבזה"ז אין רגילים לשחוק סממנים ואף על פי שלהלכה אין סומכים על טעם זה, אולם בצירוף סברת ספר החיים יש מקום לדון להקל בשעת הצורך בנטילת תרופה הניתלת בקביעות (ובפרט באנטביוטיקה שיכולה להפסקה בנטילת התרופות להזיק).

לעומת זאת, בנידון שאלתך לגבי משחה לפצעים בפנים – שאין ההפסקה גורמת

שכל בע"ק אין מתפללין עד שירחצו". וברמב"ם (פ"ד מהלכות תפילה) "מנהג פשוט בשנער ובספרד, שאין בע"ק מתפלל עד שרוחץ כל בשרו במים", וע"ש בכ"מ דס"ל דלא בטלוה אלא לד"ת. ובתשובה (לדיין באלכסנדר) כתב הרמב"ם "מעידין עלי שמים וארץ שמעולם לא עשיתי זאת (לבטל טבילת עזרא) אלא מחולי ואיך אשנה מנהגי ומנהג אבותי בלא עילה". ובתלמידי רבינו יונה ז"ל (בברכות שם) "ודאי התפילה יותר מקובלת עם הטבילה". ולכן הדרך הישרה שיבור לו האדם לטבול בשבת אם נטמא בשבת וכמ"ש בבאור"ל הנ"ל.

ואשר לחשש "הנהגה טובה", בגוונא דא אפשר לסמוך על "מסירת המודעה" בערב ראש השנה ששם נאמר "אם אשכח לתנאי מודעה הזאת אני מתנה עליהם שלא יהון חלין כלל וכלל".

ב. ועתה רק אוסיף, שהאמור לעיל הינו דווקא במקוה שאינה חמה אבל לדעת מרן שליט"א אין היתר לטבול במקוה חמה. ומשנים הרבה, שמעתי ממנו כי סיפרו לו שהגה"ק מטשעבין זצ"ל הלך לטבול ביום ש"ק ופשט בגדיו ועמד על מרגלות המקוה וכשראה שהמים הינם חמים, יצא מן המקוה בלא טבילה.

הערת מורנו פאה"ד הגר"ח קניבסקי שליט"א: גם אצל אמו"ר זצ"ל הי' מעשה כזה.

להתגברות הפצעים, השיב רבינו שבכה"ג ראוי שלא להקל אפילו אם נותן כבר כמה ימים את המשחה (וגם במקום שאין איסור ממרח שרק שופך את המשחה).

ב. ודאיתנא להכא, יצויין כי לדעת מרן שליט"א הכנת תרחיף בשבת (ערוב האבקה של התרופה במים) הינה הכנת תרופה ממש ובזה ודאי שאין להקל גם אם נוטל התרופה באופן קבוע, דהרי סברת הגרש"ק היא שמכיון שהחל ליטול התרופה קודם לש"ק לא יבוא להכינה בשבת, ולכן אין גזירה, אבל כאן הרי הוא מכין ממש תרופה בש"ק וזה ודאי אסור.

סימן צז בענין חילול שבת להצלת מחלל שבת

הקשית לשאל אודות הדברים שנתפרסמו בשו"ת ישא יוסף (או"ח א סימן עד) בענין חילול שבת עבור הצלת מומר, ודעת מרן החזו"א בענין תינוקות שנשבו, וכבר כתבתי לך שדעת מרן רבינו הגר"ש אלישיב שליט"א בענין זה שונה במקצת מדברי מרן החזו"א זצוק"ל. ואפרט את הדברים.

בזמנו כשהתעוררה שאלה של חילול שבת לצורך הצלת מחללי שבת השיב מרן שליט"א שיש לחלל שבת בכדי להציל ילדים קטנים שהם ודאי בבחינת תינוקות ואינם מומרים (וכמ"ש שם בסוף התשובה).

נחלקו הרעק"א והבית מאיר (מובא בבית מאיר סי' של) אודות חילול שבת בעבור הצלת בן המומר, דלדעת הב"מ מכיון שהוא בחזקת שלא ישמור שבת אין מחללין בעבורו שבת, ולדעת הרעק"א מכיון שהוא ודאי תינוק שנשבה יש לחלל בעבורו שבת מדין "וחי בהם". וכן פוסק מרן הגר"ש אלישיב שליט"א. אמנם בזה הוסיף מרן שליט"א שבנ"ד כאשר מדובר על ילדים שטרם הגיעו למצוות הרי בזמנינו גם הבית מאיר יודה שיש לחלל שבת בעבורם דעד כאן לא אמר הב"מ דבריו אלא במצב המתואר בספרו שברור שלא ישמור בן המומר שבת כמו שכתב שם שהרי "ישאר מטומע ביניהם ולא ישמור שבת וכו' וכי מפני ספק רחוק שאולי לכשיתגדל ויתוודע לו שהוא יהודי יסכן עצמו לברוח ולקבל דת יהודית אנחנו נחלל שבת זה לא מסתבר לענ"ד" וע"ז אמר מרן שליט"א שכהיום הזה שאנו רואים שב"ה ישנם בעלי תשובה שחוזרים לצור מחצבתם גם לדעת הבית מאיר יש לחלל שבת להצלת תינוקות שנשבו.

והנה מלשון מרן החזו"א (יור"ד סוף סימן ב סקכ"ח) עולה כי גם אם חו"ש יהודי שומר תורה ומצוות יתפקר, עדין מחמת שאין אנו יודעין להוכיח "דיינין להו כאנוסין" ולא כן דעת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א.

לא אכחד כי כשדנו לפניו אודות יהודים שגדלו אצל הורים חילונים בלא תורה – אמר, כי בזה ניתן יותר להבין דברי החזו"א, אולם להלכה גם בזה דעתו היא שהמושג תינוקות שנשבו הינו מושג מצומצם